

Анімаційна діяльність соціального педагога як фактор полікультурного виховання учнівської молоді

Т.М.Лесіна

(кандидат педагогічних наук, Ізмаїльський державний гуманітарний університет)

Стаття посвячена осмыслению некоторых аспектов проблемы анимационной деятельности социальных педагогов с детьми и молодежью в поликультурном социуме.

The article focuses on some aspects of a social pedagogue's animation activities with children and youth in a multicultural environment.

Інтегрування України в єдиний європейський простір, приєднання до різнобічних євроінтеграційних процесів, зокрема, у сфері освіти й молодіжної політики надає можливості українській молоді набути нових перспектив у навчанні, обміні досвідом, особистісному розвитку, підвищенні професійного рівня за рахунок стажування в зарубіжних країнах і залучення фахівців з інших країн. Проте вищезазначене, як засвідчує практика, спричинило й досить стрімкий потік мігрантів до України. На жаль, такі зрушення і перетворення не завжди призводять до позитивних результатів; наслідками євроінтеграційних процесів останнім часом все частіше виступають такі соціальні явища в українському суспільстві, як ксенофобія, расизм, негативне ставлення до мігрантів, біженців, представників інших національностей. Своєрідні форми «протесту» часто спостерігаються у поведінці молоді. За таких умов набуває актуалізації роль соціального педагога – фахівця, покликаного допомогти особистості не просто «вижити», а й стати творцем власного особистісно-духовного простору.

Проблеми виховання духовно міцної, толерантної особистості, здатної до соціально-позитивної взаємодії і співтворчості з іншими людьми у полікультурному соціумі, виступають предметом дослідження філософів, психологів, педагогів. Так, різні аспекти цієї проблеми знаходять своє відображення у науковому доробку Г.Абібуллаєвої, Р.Агаддуліна (полікультурна освіта), Е.Бенкса (проблеми полікультурної освіти в американській педагогіці), О.Гриви (формування толерантності у дітей та молоді в умовах полікультурного середовища), О.Джуринського (педагогіка міжнародного спілкування), Є.Ковальчука (полікультурне виховання в сучасному шкільному середовищі), М.Красовицького (концепція полікультурного виховання), О.Моляко (формування полікультурної компетентності школярів).

Так, К.Юр'єва фокусує свою дослідницьку увагу на проблемі формування міжкультурної толерантності як професійно значущої якості особистості соціально-педагогічного працівника, наголошуючи на необхідності впровадження у навчальний процес підготовки майбутніх соціальних педагогів спеціально розробленої методики виховання толерантності як експліцитно (на рівні окремого учбового курсу), так і імпліцитно (через різнобічні міжпредметні зв'язки). Дослідниця, зокрема, зазначає, що «сучасний етнокультурний склад населення нашої держави зумовлює необхідність ознайомлення майбутніх соціально-педагогічних працівників з особливостями традиційної культури й етнічної психології народів, що проживають в Україні та за її межами, а також формування в них настанови на толерантну поведінку як професійно значущої риси особистості» (1, 78).

У цьому зв'язку неабиякий інтерес викликає й дослідження Д. Романенка, в якому автор, висвітлюючи проблему підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності, робить особливий акцент на питанні про полікультурну домінують соціально-педагогічної освіти у класичних університетах України і представляє розроблену інтеркультурну модель соціальної роботи з мігрантами (2, 174).

Вихідними для сучасної практики є визначені у психолого-педагогічній науці основні принципи виховання толерантності, як-от: формування правильних уявлень про особистість

та поведінку людини, навчання неупередженому спілкуванню, профілактика упереджень, точне та повне інформування людей з метою зниження інтолерантності до невизначеності, створення умов для тісної та взаємовигідної взаємодії упереджених груп (3, 82-83). Відтак цілком очевидною виявляється необхідність професійно-компетентного втручання соціального педагога-аніматора у процес формування соціально-виховного полікультурного соціуму.

Зауважимо, що на сьогодні питання підготовки соціального педагога до анімаційної діяльності в умовах полікультурного середовища поки що не стало предметом комплексного вивчення, хоча про необхідність реалізації професійної ролі соціального педагога як аніматора зазначено майже в усіх підручниках, адресованих майбутнім фахівцям соціально-педагогічного профілю.

Отже, *мета статті* – висвітлити деякі аспекти анімаційної діяльності соціального педагога з дітьми та молоддю в полікультурному соціумі.

Аніматор – це свого роду соціальний педагог (соціальний працівник), який задумує, організовує та реалізує виховну, культурну і соціальну діяльність людей, розробляє і впроваджує анімаційні проекти для ініціювання особистості або групи людей на просоціальні активні дії.

В результаті анімаційного впливу соціального педагога особистість залучається до соціально цінної діяльності, приходить до соціальної творчості, до розробки і запровадження проектів, що суттєво змінює ціннісні орієнтації і мотивацію не лише її життя, а й оточуючих людей.

Аніматор додає соціально-педагогічного сенсу ініціативам групи осіб, об'єднаних за географічно-територіальним чинником, спільними інтересами, соціальним статусом, подібністю проблем, належністю до однакової вікової категорії, національності тощо. Використовуючи можливості і здібності кожного, він сприяє процесу розвитку колективу і з цією метою мобілізує як особистісні, так і колективні життєтворчі ресурси.

Отже, у педагогічному контексті анімація – це напрям соціально-педагогічної діяльності спеціаліста, спрямованої на реалізацію фахово обґрунтованих дій з метою оздоровлення соціального клімату певного середовища, створення атмосфери креативності, сприяння інтеграції людей у соціокультурний простір через залучення їх до просоціальної діяльності.

У своїй професійній практиці аніматор, як інженер соціально-перетворювального виховного середовища, реалізує своєрідну «оживляючу» анімаційну «місію» практично в усіх сферах соціально-педагогічної діяльності – у соціальній профілактиці, соціальному обслуговуванні, соціальній допомозі, соціальній реабілітації, - вибудовуючи свою роботу на засадах діяльнісного підходу, принципів гуманізму, толерантності, колективності, самоактивізації та самопомоги.

Питанням соціальної роботи аніматорів з молоддю в поліетнічному соціумі на засадах ідей мультикультурного виховання приділяється сьогодні значна увага як на національному, так і на загальносвітовому рівнях. Зокрема, в рамках діяльності Європейської Ради в молодіжному секторі розроблено та реалізовано цілу низку європейських програм стажувань, обміну досвідом у галузі соціальної роботи з дітьми і молоддю, як-от: соціально-педагогічна робота в інтернаціональних молодіжних структурах, довготривале і короткотривале навчання соціальних аніматорів, наприклад, стажування LTTC – європейська освіта аніматорів, які займаються реалізацією проектів, пов'язаних із молодіжною роботою в мультикультурному контексті тощо (4, 17).

Однак посилена роль у формуванні позитивно спрямованого, виховного полікультурного соціуму належить саме соціальним педагогам-аніматорам, які працюють у дитячо-молодіжному середовищі. При цьому, як справедливо зазначають дослідники (О.Матієнко), є певний педагогічний сенс звернення до творчого застосування позитивного досвіду Європейської спільноти насамперед Франції. Відомо, що саме французька практика є найбільш системною та продуктивною щодо виховання толерантності учнівської молоді, оскільки підходи до розв'язання цієї проблеми там осмислюються на рівні державної політики в галузі виховання (5). Наприклад, у рамках соціально-виховної діяльності фахівців

значного поширення та соціально-педагогічного резонансу отримали такі форми позаурочної роботи учнів, як участь у роботі конференцій французького Руху «Педагоги за мир та взаєморозуміння», позашкільні гуртки, об'єднання за інтересами, клуби, пересувні виставки, конкурси (типу «Діти-миротворці», «Караван толерантності», «Багатокультурне молодіжне кафе», «Дитяча дипломатія», «Скаути», «Аукціон нових ідей», «Круглі столи», «шкільні референдуми», «брейнринги» тощо) (5, 13).

Не менший практичний інтерес для соціальних педагогів-аніматорів у цьому плані становить і педагогічний доробок російських учених. Так, О. Воробйова рекомендує при моделюванні толерантного соціуму в загальноосвітній школі спиратися на вже апробовані методики соціологічних вимірів і моніторингу толерантності соціоосвітнього середовища, акцентуючи увагу на єдності навчальної й позашкільної діяльності школярів (6).

Аналізуючи вітчизняний практичний досвід з проблеми формування толерантності дітей та молоді, можна дійти такого узагальнення: якщо ж педагогічна робота зі сприяння вихованню толерантної особистості в учбових закладах проводиться, в основному безсистемно, фрагментарно – під час перебування дитини в цьому закладі (переважно в учбовій діяльності), то позаурочний час, в межах якого, як правило, створюється особливий простір, що має стати найважливішим чинником соціального виховання особистості, загалом залишається поза увагою педагогів, нерідко й батьків. Саме дозвілля дітей (саме тоді вони згуртовуються у різноманітні об'єднання як соціально позитивного, так і деструктивного характеру) являє собою широке поле для виховної діяльності педагогів, зокрема, у напрямку реалізації ідей полікультурності. Важливим завданням соціального педагога у такому разі виступає своєчасне реагування на ситуацію, що склалася, і професійне спрямування дитячих ініціатив у конструктивне річизе.

Отже, соціальні педагоги-аніматори, використовуючи різнопланові методики й інтерактивні технології в роботі з дітьми, підлітками, молоддю, мають підвищити потужність виховного впливу полікультурного соціуму згідно з принципом «соціального пробудження» внутрішнього світу і потенціалу особистості та задіяності її у колективній соціально-корисній діяльності. Відтак до методолого-технологічного апарату соціального аніматора доцільно вводити насамперед тренінгові й ігрові методики, особистісно орієнтовані соціально-педагогічні технології, націлені на стимулювання дитини до самовираження в соціокультурному середовищі.

Творчий досвід анімаційної діяльності фахівців засвідчує виключне значення методик діагностичного та корекційного змісту, які доцільно використовувати на різних етапах анімаційного соціально-педагогічного втручання з огляду на конкретну ситуацію, що виникає у полікультурному середовищі. Йдеться про питальники для корекції виховних стратегій типу «Чужий серед своїх» (запитання до дітей різних національностей), «Біла ворона» (запитання до дітей, ізольованих від колективу), «Чи потрібні ми один одному» (взаємодія учнів середньої та старшої школи), анкетування для виявлення рівня самоактуалізації дітей – представників інших національностей тощо (6).

Таким чином, аналізуючи вітчизняний і зарубіжний досвід анімаційної діяльності соціального педагога щодо її можливостей у полікультурному вихованні дітей та молоді, стає очевидною проблемність цього питання. Для повноцінної підготовки фахівців до такої діяльності бракує єдиної національної програми, хоча попит на фахівців саме цього профілю підтверджено реаліями сьогодення. Відтак з поглибленим вивченням процесу формування анімаційної культури соціального педагога, зокрема, в умовах полікультурності, ми й пов'язуємо перспективи подальшого наукового пошуку.

1. Юр'єва К.А. Формування толерантності як професійно значущої якості особистості соціально-педагогічного працівника // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2006. – №4.
2. Романенко Д.А. Полікультурна домінанта соціально-педагогічної освіти в класичних університетах України / Перспективи розвитку соціогуманітарних наук у класичних університетах (соціологія, психологія, педагогіка): За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2004.

3. Почебут Л.Г. Взаимопонимание культур: Методология и методы этнической и кросс-культурной психологии. Психология межэтнической толерантности: Учебное пособие. – СПб, 2005.
4. Europa ABC. Un guide pou le travail international de jeunesse. Direction de la jeunesse. La formation au niveau europeen. – Novembre, 1996.
5. Матієнко О.С. Виховання толерантності у старшокласників середніх загальноосвітніх ліцеїв Франції: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2006.
6. Воробьева О.Я. Педагогические технологии воспитания толерантности учащихся. – Волгоград, 2006.